

eugen franković

Radovi su na kuli Lotrščak završeni, u novinama se već pojavilo nekoliko članaka koji odobravaju i hvale ono što je učinjeno. Na žalost, stvari ne stoje onako kako hoće hvalitelji nego drukčije, pa i suprotno tome. Lotrščak je popravljen tako da je staroj kuli nanesena nepopravljiva šteta.

Prije svega na njezinu vanjskom izgledu. Ožbukana je dvostrukim slojem »specijalne« cementne žbuke kojom je potpuno prekriveno njezino prastaro lice. Umjesto autentične vanjske površine zidova, kakvu je stvorila i održala osamstoljetna povijest, sada je pred nama banalna betonska ploha obojena veoma dobrim bjelilom za vikendice — još bolje: za garaže vikendica. Zbog nečega se ta žbuka prene- maže nekim neravninama; bit će iz obzira prema spomeničkom karakteru onoga pod njom.

A ono pod njom također je bilo autentično historijsko zide, koje je isto tako upropašteno injektiranjem tekućeg cementa. Sada starog zida više i nema, jer ono što je preostalo nakon betonske intervencije tek je betonska gromada. Znamo da ona sadrži i kamen i žbuku zidne mase iz romaničke epohe — ali pred nama je bunker.

U naopakoj dosljednosti autori i izvođači toga zahvata potrudili su se da osim f a k t u r e i s t r u k t u r e zidova Lotrščaka naruše i njegovu historijsku konstrukciju. Ubacivali su horizontalne »ukrute« probijajući zidove na mnogim mjestima gvozdenim traverzama i masivnim zategama, vežući ono što je bilo dobro povezano osam stoljeća i postojalo bez vidljivih oštećenja. Napokon su obilno za- betonirali te kaverne koje su nepotrebno i bezobzirno iskopavali. Korak dalje u istom smjeru bilo je i betoniranje temelja prstenom, »serklažom«, jer da je temeljenje bilo plitko (opet: provjereno kao dobro barem od 1262. godine do danas).

Kad su se tako iskazali na svemu bitnom, popravljajući Lotrščaka okomili su se na detalje: zazidavali su betonom srednjovjekovne strijelnice na kuli, pa ih opet otvarali ili radili nove i drukčije prozorske otvore i okvire, »posve u stilu«, tako dobro kao da rade kulisu za loš historijski film. Srušili su i prigradnju na sjevernoj strani, arhitekturu recentnu prema starosti kule, ali ipak historijsku i koja je

lotrščaku in memoriam

ambijentalno potpuno odgovarala arhitektonskom kompleksu. Na tom su mjestu izgradili novi dodatak — također u skladu s primjernim neukusom. Podarili su kuli novo stubište, koje su navodno našli za vrijeme radova, i još — nikad dosta! — industrijska rasvjetna tijela i alarmno crvenilo metalnih detalja.

No kao neočekivano podarivanje pomno je restauriran, zaista recentni, vatrogasni toranj. Ostaje i praskava topovska tradicija (podjednako stara, jučerašnja). Ipak, nema iznenađenja: sve je djelo pompierskog ukusa.

Prekrio nam je staru kulu koja je s razlogom bila ponos grada na onaj pravi način: bila je svačiji ponos. Mislim da je razlog tome bilo ono što znaju tek poneki, ali osjeća svatko. Bio je to ne toliko njezin izvanredno istaknut položaj, nego više izuzetna istinitost toga tvrdog starca, podignutog davno i naglo, nakon mongolske provale, u groznici utvrđivanja s materijalom koji se mogao naći i upotrijebiti: grumenima nepravilnih komada cigle, potočnim oblucima, lomljenim i grubo prikle- sanim sljemenskim kamenom, a sve zaliveno s mnogo žbuke; iz nje su se presijavala zrnca kre- mena u pijesku izvađenom iz okolnih potoka.

Toplina riđih okera te sive kule bila je izuzetna, neusporediva je bila njena koloristička gama. No preko i iznad toga vizuelnog efekta žarila je iz izgleda Lotrščaka istina povezana s tim izgledom, nešto veoma daleko a očigledno i povezano sa svime važnim što jest na ovome tlu i što jest ovo tlo samo.

Sada možemo sa stidom gledati onoga nabijeljenog mrtvaca koji se nalazi na mjestu Lotrščaka. Možemo objašnjavati neupućenima da je to gotovo faksimil originalne kule iz romaničke epohe, koja nije bila nekom nesrećom srušena, pa onda podignut faksimil — nego sama faksimilizirana. Slijedit će teže objašnjenje: zašto smo to učinili?

U međuvremenu — a to znači veoma dugo vrijeme — ostat će nam još samo sjećanje na Lotrščak. A onda će i ono nestati.

Gubitak je nepopravljiv, nenadoknadiv i neopros- tiv.